

MWELEKEO MSETO KATIKA UFUNDISHAJI WA LUGHA YA KISWAHILI

NA

OPUNDE SHADRACK

**CHUO KIKUU CHA SAYANSI NA TEKNOLOJIA CHA MASINDE MULIRO-
KAKAMEGA KENYA**

opunde23@gmail.com

IKISIRI

Mwelekeo mseto katika ufundishaji wa lugha si dhana mpya katika mitaala ya elimu kwa sababu masomo ya sarufi na fasihi ya Kingereza yamekuwa yakisetwa, haswa katika Silabasi ya shule za upili. Ufundishaji lugha umepitia awamu na hatua mbalimbali kutegemea mabadiliko na mahitaji ya kijamii ulimwenguni. Dhana ya usetaji katika ufundishaji wa lugha ina misingi yake katika elimu kama mfumo mzima. Silabasi ya K.I.E 2002 ilipendekeza ufundishaji wa lugha uegeme katika mwelekeo mseto ambao unampa mwanafunzi ukati na ushiriki mkubwa wakati wa ufundishaji.

Hata hivyo utekelezwaji wa mwelekeo mseto katika ufundishaji wa Kiswahili bado ni changamano. Baadhi ya maswali ambayo walimu wameshindwa kuyaweka bayana ni kama vile; Nini maana ya dhana ya mwelekeo mseto? Ni Maudhui gani ambayo yanapaswa kusetwa? Yanafaa kusetwa kwa wakati gani na kwa kutumia njia, mbinu na vifaa gani? Makala hii inalenga kujibu baadhi ya haya maswali ili kudhihirisha namna mwelekeo mseto unaweza kutumiwa katika ufundishaji wa Kiswahili hasa namna matini ya fasihi yanaweza kutumiwa katika kutoa muktadha wa ufafanuzi wa vipengele vya sarufi.

1.0. Utangulizi

Mwelekeo mseto ni dhana inayotokana na maneno mawili yaani mwelekeo na mseto. Hata hivyo ni vigumu kupata kijejezi cha kauli moja toshelevu cha neno mwelekeo mseto. Kwa mujibu wa Kamusi Elezi ya Kiswahili (2016), mwelekeo ni mahali ambapo fikra za mtu zinaelekea ilihali mseto ni ile hali ya mchanganyiko wa vitu viwili au zaidi katika kuunda jambo. Kenya Institute of Education (K.I.E, 2002:3), inaeleza mwelekeo mseto kama, ufundishaji wa kuchanganya vitu viwili vyenye sifa zinazohusiana ili kuvikuza na kuviimarisha. Aidha ni hali ya kujumuisha masomo ya lugha na fasihi ili masomo haya mawili yachangiane. Ipara (2006: 24), anaeleza kuwa mwelekeo mseto ni utaratibu wa kuunganisha, kufungamanisha au kuchanganya maudhui ya masomo au mada mbili au zaidi zinazohusiana katika kipindi fulani ili zichangiane na kuongezeana nguvu. Isitoshe, Gathumbi na Masembe (2005), wanasema kwamba, mwelekeo mseto ni dhana iliojengeka kwenye misingi ya elimu jumlifu. Elimu jumlifu ni elimu ambayo hutumia mseto wa mawazo katika kutambua, kujieleza na kubwia ambapo wanafunzi na Mwalimu hujifunza kwa pamoja. Hivyo basi, mwelekeo mseto ni mchakato wa ufundishaji ambao unahusu kuunganisha, kufungamanisha au kuchanganya maudhui ya masomo, mada mbili au zaidi zinazohusiana katika kipindi fulani cha mafunzo ili zichangiane na kuongezana nguvu katika matumizi ya mbinu shirikishi za ufundishaji.

Mwelekeo mseto ni dhana ya ulazima katika kipindi hiki cha maendeleo ya kielemu. Ufundishaji wa mwelekeo mseto una misingi yake kutokana na mawazo ya wana elimu maendeleo kama vile John Dewey (1915), Maria Montessori (1948) na Jean Piaget (1952) ambao wanampa mwanafunzi ukati mkubwa wakati wa ufundishaji na kuchukulia elimu kuwa mfumo uliotegemeana katika kuleta ukamilifu. Ufundishaji huu unampa mwanafunzi fursa ya kutambua ulinganifu wa dhana kanuni na mikakati baina ya masomo yaliyo na uhusiano. Vars (1987) anadokeza kuwa mwelekeo mseto katika ufundishaji wa lugha ni msingi wa kufafanua dhana mbali mbali katika elimu ambazo huwa zinahusiana. Kwa hivyo, Jacobs (1989) anashikilia kuwa ufundishaji wa lugha kwa kuzingatia mwelekeo mseto ni kufundisha masomo ya lugha yanayoshirikiana ili yalete ukamilifu katika mfumo mzima wa elimu na mawanda yake. Isitoshe, Shoemaker (1989) anadokeza kuwa, usetaji humanisha mfanyiko wa ufunzaji ambapo masomo yote ya shule yanahusishwa na kufunzwa kwa mtindo ambao yataonekana kama yasiyoweza kutenganishwa. Ufundishaji kwa mwelekeo mseto ni nguzo muhimu katika kusaidia wanafunzi kutambua maarifa mapya kutokana na uelewa wao

wa mazingira (Humphrey n.w, 1989:29). Kwa mujibu wa Dewey (1915) mwalimu hana budi kufundisha akizingatia mazingira halisi ili wanafunzi wajifunze kwa kutatua matatizo ya kweli na yanayochochea ari ya kujifunza.

Kwa mujibu wa Masamba na Wengine (1999), sarufi ni taaluma ya uchambuzi wa lugha inayojumuisha viwango vyote vya uchambuzi, yaani, kiwango cha umbo-sauti, umbo-neno, miundo-maneno na kiwango cha umbo-maana. Isitoshe, sarufi ni kanuni, sheria au taratibu zinazotawala kila kimoja kati ya viwango hivi. Kwa muda mrefu ujifunzaji wa sarufi umekuwa tata kwa wanafunzi (Musau na Chacha, 2001). Hali hii imepelekea wanafunzi kutopenda somo la sarufi kwa sababu walimu hawashirikishi wanafunzi wanapofundisha sarufi. Isitoshe, hawaambatanishi vipengele vya kisarufi wala kutoa mazoezi ya sarufi katika muktadha unaofaa. Katika hali hii ujifunzaji wa sarufi huwa mgumu kwa wanafunzi ambao hushindwa kutambua na kung'amua baadhi ya vipengele hivi. Ngeli ni utaratibu wa taaluma ya sarufi ya lugha katika kupanga aina za majina. Hivyo basi, ngeli ni uti wa mgongo wa sarufi ya Kiswahili (Habwe na Karanja, 2004). Ufahamu wa ngeli huwawezesha wanafunzi kumudu kanuni za lugha husika. Matini ya riwaya yana uwezo mkubwa wa kutoa muktadha wa ufafanuzi wa vipengele vya fasihi kama vile ngeli. Kwa mujibu wa Mbatia (2016), riwaya ni utungo mrefu wa kubuni ambao ni mwigo wa maisha halisi katika jamii, ulioandikwa kinathari, wenye mwanda mpana wa kimaudhui, wahusika kadha waliokuzwa, picha kamili ya mandhari na msuko changamano. Katika kudhihirisha usetaji matini ya fasihi yanaweza kutumiwa kama dafina ya kufafanua vipengele vya sarufi kama vile ngeli. Hii ni kwa sababu fasihi ni zao la kijamii, na hivyo wanafunzi wataweza kujifunza sarufi katika mazingira ya kijamii na hivyo kurahisisha uelewa wa dhana ya sarufi.

2.0 Mitazamo ya Kinadharia za Mwelekeo Mseto

Nadharia za mwelekeo mseto katika ufundishaji zinafungamana katika mawazo ya wana maendeleo katika elimu. Kwa mfano Piaget (1952) katika nadharia yake ya utambuzi, alitambua umuhimu wa mbinu jumlifu wakati mtoto anapojifunza. Hii ni kwa sababu mtoto hijifunza kwa kutumia njia mbali mbali kama vile, kusoma, kusikia, kuvumbua na kutumia mzaingira. Nadharia hii ni muhimu kwa sababu inakuza ujifunzaji kupitia uvumbuzi. Vile vile inazingatia mchakato mzima wa ujifunzaji wala si zao la ujifunzaji. Nadharia hii pia inawawezesha wanafunzi kutumia njia shirikishi za ujifunzaji ambazo zitawawezesha

kutambua na kujenga ukweli. Kwa mujibu wa Montessori (1948), mwalimu, mwanafunzi na mazingira huunda Pia ya ufunzaji na ujifunzaji. Maandalizi ya darasani hufanywa na mwalimu ambaye huhimiza uhuru katika mazingira ya ujifunzaji na kuweka mipaka. Mwanafunzi hutumia mazingira haya kujifunza mwenyewe huku akitangamana na mwalimu alihitaji usaidizi. Wanafunzi kwa hivyo watajifunza kwa urahisi iwapo watafanya kwa vitendo. Kwa hivyo, elimu ni mfumo na haufai kuvunjwa vunjwa wakati wa ufundishaji. Elimu inahitaji kufundishwa kama mfumo unaotegemeana na kuhusiana ili kuleta ukamilifu.

Lugha ni mfumo wa sauti nasibu unaohusisha utamaduni wa jamii husika (TUKI,1990). Utamaduni huu hudhihirika katika sanaa na fasihi ya jamii hiyo. Mwelekeo mseto unazingatia ya kwamba, somo la fasihi liwe dafina wakati mwalimu anapofafanua vipengele vya lugha kama vile sarufi na msamiati (K.I.E, 2006). Hii ni kwa sababu somo la fasihi huwa na uhuru wa kujieleza miongoni mwa wanafunzi. Mwelekeo mseto katika ufundishaji wa lugha unanua kufanikisha maingiliano na mawasiliano darasani ili kuwawezesha wanafunzi kujiendeleza kiakili. Kutokana na hayo, usetaji katika ufundishaji wa lugha huzingatia lugha na fasihi kama dhana zilizofungamanishwa za somo moja ambapo fasihi huchukuliwa kama sehemu inayoonyesha jinsi lugha inavyotumiwa na kupambwa. Kwa hivyo lugha nzuri ni ile iliyopambwa kwa fasihi.

3.0 Ngazi za Mwelekeo Mseto katika Ufundishaji wa Lugha

Mwelekeo mseto katika ufundishaji wa lugha huangaziwa katika ngazi na viwango mbalimbali; viwango hivi vinaweza kudhihirika ifuatavyo jinsi wanavyopendekeza K.I.E, (2006)

Kwanza, mwelekeo mseto hudhihirika kupitia njia na mbinu za kufundishia. Njia za kufundishia ni michakato ambao mwalimu hutumiwa wakati wa uwasilishaji wa maudhui yake kwa wanafunzi. Njia hizi huambatana na mbinu ambazo hujenga mikakati tofauti. Kwa mfano matumizi ya njia ya makundi na maswali na majibu katika ufundishaji wa somo la sarufi hasa ‘ngeli za nomino’ kwa kutumia matini ya *Utengano* kama kielelezo. Matini ya *Utengano* (ambayo ni riwaya) yakitumiwa, huwa yanachangamkiwa na wanafunzi kwa sababu ni ya kifasihi na yana mvuto na ukwasi mkubwa katika matumizi ya lugha.

Pili, usetaji hudhihirika kupitia maudhui au mada inayofundishwa. Maudhui ya kufundishwa huangazia mawanda mbali mbali katika elimu. Kwa mfano kuna mawanda ya kiuchumi, kisiasa, kijamii na kiteknolojia. Mwalimu anaweza kutumia kifungu cha ufahamu chenye

mada ‘Ukimwi’ kwa kukitumia kufundisha maswala mengine ibuka kama: uchafuzi wa mazingira, jinsia, haki za kibinadamu na kadhalika.

Tatu, usetaji hujitokeza kupitia ufundishaji wa stadi za lugha. Stadi za lugha ni weledi alionao mwanafunzi katika kutenda jambo (Tuntufye,1977). Stadi hizi ni kama vile kusikiliza, kuzungumza, kusoma na kuandika. Kwa mujibu wa Tuntufye 1977, stadi hizi zimefafanuliwa ifuatavyo. Kusikiliza- ni stadi ambayo humwezesha mtu kuyafasiri akilini mambo yaliyoingia na kuyapa maana, kuzungumza- ni uwezo wa kutoa ujumbe na kuwasilisha kwa msikilizaji kupitia sauti, kusoma- ni mchanganyiko wa harakati ambazo zinahusisha kuona na kufikiri na ambazo huathiri tabia, na kuandika- ni ile hali ya kuonyesha herufi, mchoro au alama yoyote inayobeba maana fulani. Kuandika ni ustadi wa kushika kalamu na kuunda herufi mchoro au alama; aidha ni uwezo wa kubuni mambo na kuyapitisha kwa kutumia taashira, mchoro, maumbo na rangi. Katika muktadha huu wanafunzi wanaweza kusimulia hadithi kuhusu suala ibuka la ugaidi, kusoma kifungu kinachohusiana na ugaidi katika magazeti au kutazama vifungu hivi katika filamu, na kuandika barua kwa mhariri wa gazeti wakilalamikia ongezeko la vijana kujiunga na makundi ya kigaidi. Huku wakilenga kuonyesha namna haya matatizo yanavyoweza kusuluhishwa.

Nne, usetaji hudhahirika kupitia matumizi ya nyenzo au vifaa vya kufundishia. Vifaa vya kufundishia ni vichokoo vinavyochochea fahiwa za wanafunzi wakati wa ufundishaji. Vifaa vya kufundishia vinaweza kuwa vile vinavyohusu kusikiliza (Radio, vina sauti santuri), vinavyohusisha kuona (vitu halisi, ramani, chati picha, mchoro n.k) na vinavyohusisha kusikiliza na kuona (mfano filamu, runinga, video). Vifaa hivi vyote vinaweza kushirikishwa wakati wa ufundishaji na hivyo kurahisisha utaratibu wa ufundishaji na ujifunzaji.

Tano, usetaji hudhahirika kupitia jitihada. Kiwango hiki kinahitaji mchango wa walimu wengine na masomo mengine katika kuendeleza matumizi bora ya lugha miongoni mwa wanafunzi. Jitihada ni mtazamo wa kiuamilifu wa lugha; ni muhimu sana katika kufanikisha uelewa wa mada mbali mbali. Wanafunzi huhitajika kuyahusisha yale ambayo wanayafahamu na yale wasioyafahamu. Wanaweza kutumia maarifa katika masomo na taaluma nyinginezo katika kuimarisha taaluma na mada wanayoangazia. Kwa mfano kutumia maarifa ya kibiolojia wakati unapofundisha suala ibuka la magonjwa katika jamii na hivyo kurahisisha namna ya kukabiliana na matatizo kama hayo katika jamii.

4.0 Namna ya Kutekeleza Mwelekeo Mseto katika Ufundishaji wa Lugha

Yamkini mwelekeo mseto katika ufundishaji wa lugha huweza kutekelezwa ifuatavyo, jinsi anavyoshauri Ipara (2006) akinukuliwa na Opunde (2012).

Kwanza, mwalimu anaweza kufunza mada za lugha na sarufi anapofunza fasihi. Kwa mfano, ufundishaji wa wakati, nafsi, ukanushi, miundo ya sentensi n.k. Katika ufundishaji wa nyakati, mwalimu anaweza kuorodhesha viambishi vya wakati kama: na, li, ta, me, hu, nge, ngali, n.k na kuorodhesha katika muktadha wa sentensi kama zilivyonukuliwa kutoka riwaya ya *Utengano* ifuatavyo.

Hata mdomo wa Bi. Tamina ulikwama ukawa u wazi vile vile, asiwe na la kufanya. (uk 46) (**li-** ni kiambishi cha wakati uliopita)

Msimko wa ghafla ulimfuma na mishipa yake ya hisia ilimsimama. (uk 46) (**li-** ni kiambishi cha wakati uliopita)

Moyo wake ulisisimka kwa ari na gadhabu. (uk13) (**li-** ni kiambishi cha wakati uliopita)

Miguu yake miembamba mirefu ilikuwa imechoka kuzuia uzito wa mwili. (uk105) (**me-** ni kiambishi cha hali timilifu)

Pili, kutumia kazi za fasihi kunaweza kutoa muktadha wa kufafanua vipengele vya lugha. Mada zinazostahili kufunzwa hivi ni : matumizi ya vivumishi, aina za nomino, aina za vitenzi, vielezi tofauti tofauti na aina za sentensi.

Katika kubainisha vielelezo vya aina za maneno na matumizi yake sentensi zifuatazo kutoka riwaya ya *Utengano* zinaweza kutumiwa kama mifano.

Dunia hii ilikuwa mpya na Maimuna hakutaka kuifuata na kuidekeza. (uk 57)

Miguu yake miembamba mirefu ilikuwa imechoka kuzuia uzito wa mwili. (uk 105)

Jicho la Maksudi alilomtazama kwalo Biti Kocho lilikuwa jicho la chuki na kisasi. (uk 51)

Gari dogo la kazini lilikuja kumchukua Maksudi. (uk 118)

Katika mifano ya sentensi hizi, mwanafunzi anaweza kutambua aina tofauti za nomino kama dunia, miguu, jicho (nomino za kawaida) Maimuna, Maksudi (nomino za pekee) chuki, kisasi (nomino za dhahania) n.k. Aidha, mwanafunzi anaweza kutambua aina za vitenzi kama

ilikuwa, alilomtazama, imechoka (vitenzi visaidizi) kuidekeza (kitenzi kikuu) n.k. Isitoshe, sentensi hizi zinaonyesha mpangilio na mahusiano ya maneno. Aina za sentenzi kwa kuzingatia wanamiundo zinaweza zikabainika kama vile;

Gari dogo la kazini lilikuja kumchukua. (uk 118) (*sentensi sahili*)

Jicho la Maksudi alilomtazama kwalo Biti Kocho lilikuwa jicho la chuki na kisasi. (uk 51) (*sentensi changamano*)

Tatu, kufunza stadi za lugha pamoja, kwa mfano kuzungumza, kusikiliza, kusoma na kuandika. Mwalimu anaweza kuwauliza wanafunzi kujadili historia ya maisha ya Maksudi katika riwaya ya *Utengano* kisha waandike insha inayohusiana na maisha katika sehemu wanakotoka.

Nne, kuteua taarifa za ufahamu na ufupisho zinazofungamana na masuala ibuka, tanzu mbali mbali za fasihi na taaluma nyinginezo. Mwalimu anaweza kuzungumzia masuala ibuka kama vile malezi bora jinsi yanavyodhihirika kupitia kwa wahusika wa *Utengano* kama Maimuna, maadili katika jamii kwa kuzingatia tabia za Maksudi, Kazija, Mussa au Maimuna.

Kwa hivyo ni bayana kuwa utekelezaji wa mwelekeo mseto unaweza kudhihirika kupitia kwa namna tofauti kwa kutumia riwaya ya *Utengano*. Mwalimu hana budi kuwa mwangalifu wakati wa uteuzi wa mada ya kufundisha na matini ya kutumia ili kukidhi mahitaji yake.

5.0 Umuhimu wa Mwelekeo Mseto katika Ufundishaji wa Lugha

Kimsingi, ufunzaji na ujifunzaji kwa kuzingatia mwelekeo mseto una manufaa kwa kuzingatia njia zifuatazo:

Kwanza, mwelekeo mseto katika ufundishaji wa lugha hudhamiria kufanikisha mawasiliano na mitagusano katika kipindi cha darasa (Gathumbi na Masembe, 2005:145). Ufundishaji huu hujihusisha na kubadilishana mawazo miongoni mwa wanafunzi bila kusahau tajriba zao ambazo husaidia katika kukuza maadili. Usetaji aidha ni muhimu katika ukuzaji wa stadi za lugha. Kwa hivyo ufundishaji huu utasaidia katika kuimarisha ujuzi na weledi katika stadi za lugha za wanafunzi na kuendeleza msamiati wa wanafunzi huku wakiwezesha kuimarisha msamiati na kutumia lugha katika miktadha mbali mbali.

Licha ya ufundishaji wa mwelekeo mseto kuimarisha mitagusano na mawasiliano, ufundishaji wa aina hii huwafanya wanafunzi kufikiria na kusuluhisha matatizo kwa sababu

huhusisha mawanda yote matatu ya kielimu. Elimu yoyote ile imejengeka katika mawanda haya. Mawanda haya ni ya maarifa tambuzi- maarifa ya kuweza kukumbuka kile ambacho ulifundishwa, maarifa athirifu- yale yanayoweza wanafunzi kuweza kutekwa na hisia za kazi kwa mfano kazi za fasihi na yale ya utendaji- uwezo wa kutenda kama vile katika somo la utamkaji la fonetiki na fonolojia (Gathumbi na Masebe, 2005:145). Ufundishaji wa mwelekeo mseto ni muhimu kwa sababu unakuza nadharia za mitagusano na mawasiliano ambazo ni nguzo za silabasi ya K.I.E (2002). Nadharia ya mitagusano ni nadharia inayotokana na ushauri wa wanaelimu maendeleo (Piaget,1952). Nadharia hii humpa mwanafunzi ukati wakati wa ufundishaji. Mwanafunzi huwa na uwezo wa kuseta nadhari zake za utambuzi, hisia na ishara, masuala ya kimaisha, maudhui mbalimbali na usetaji wa mikakati mbalimbali kama vile ya kauli mbiu, miundo, hali na mawasiliano. Nadharia ya umilisi wa mawasiliano nayo inampa mwanafunzi uhuru wa kujieleza na hivyo kurahisisha maingiliano yake katika jamii. Nadharia hii huzivunja kanuni za kisarufi ambazo huonekana kama zitakazolema uhuru wa wanafunzi wa kujieleza.

Pili, Ipara (2006) anasema kuwa lugha inayotumiwa katika fasihi ina uhai na ukwasi. Kwa mfano, matumizi ya matini ya fasihi kufafanua vipengele vya kisarufi basi yatawafanya wanafunzi kuvutiwa na vipindi vya sarufi ambavyo hapo awali vilionekana kama vikavu na vigumu kwa hivyo kutopendwa. Kwa hivyo ni dhahiri kuwa usetaji wa lugha na fasihi unaweza kufanywa kwa sababu ya kuleta motisha miongoni mwa wanafunzi. Aidha wanaweza kuzifurahia kazi hizi kwa sababu waandishi wengi wa fasihi hulenga suala la burudani. Isitoshe, ni dhahiri kwamba wanafunzi hupenda na kuchangamkia vipindi vya fasihi na kufanya usetaji wa masomo haya mawili kuchangamkiwa na kupata mvuto na uhai.

Tatu, mafunzo ya sarufi huwajaza wanafunzi kanuni za lugha ambazo huwawezesha kuchunguza matumizi ya lugha katika kazi za fasihi. (Ipara, 2006). Kwa hivyo, ni muhimu wakati wanaposoma fasihi pia wajifundishe kanuni za lugha. Matini ya fasihi, kwa mfano ya riwaya, huandikwa na watu ambao wana ukwasi mkubwa katika matumizi ya lugha. Ni dhahiri kwamba mifumo wanayoitumia wakati wanapoandika ni sahihi japo huenda wengine wasizingatie sarufi sahihi kwa sababu fasihi huwapa huo uhuru. Iwapo basi mwalimu atahitaji kutumia mfumo huu, hana budi kuchagua makala ambayo ni sahihi na ambayo yana miundo faafu inayohitajika kutumiwa na wanafunzi. Kwa hivyo makala ambayo yatakuza ufundishaji kwa mwelekeo mseto ni yale yenye maudhui na matini ambayo yanahitajika katika wakati huo.

Nne, Ntarangwi (2004) anasema kuwa fasihi ni muhimu katika kunoa fikra za wanafunzi ambayo ni hatua muhimu katika maendeleo ya kiakili ya wanafunzi. Fasihi ni kioo cha jamii kwa hivyo huchota maudhui yake katika ulimwengu ulio hai. Maudhui ya fasihi yanaweza kuhusiana na maadili katika jamii, migogoro ya binadamu katika mazingira yake. Migogoro inaweza kuwa ya kiuchumi inayohusu mifumo ya uzalishaji na umiliki wa mali kama vile ujamaa na ubepari, migogoro ya kijamii inayohusu asasi mbalimbali za kijamii kama vile ndoa, elimu ya jamii na kisiasa na migogoro ya kiteknolojia inayouona ulimwengu kama kijiji kidogo kutokana na athari za utandawazi. Kwa hivyo fasihi ni muhimu katika kutatua baadhi ya matatizo ambayo binadamu hukumbwa nayo kwa kuyaangazia na kutoa suluhu ya kukabiliana nayo. Usetaji vile vile huwasilisha maudhui na mawazo katika mchakato ulio na uhai na unaofuata ruwaza maalum. Katika ufundishaji wa masuala ibuka, mwalimu hana budi kuyaangazia masuala yanaohusu nyanja zote za maisha ili kuimarisha mchakato na ukuzaji wa viwango vya uelewa na utambuzi wa wanafunzi wa maarifa mapya.

6.0 Changamoto ya Mwelekeo Mseto katika Ufundishaji wa Lugha

Watetezi wa usetaji hudhamiria ufundishaji wa lugha uegemee kwenye ujumlifu wa viambajengo vya lugha. Mawazo haya yamejengeka kwa misingi ya wanaelimu maendeleo kama vile Brunner (1960) na wana umilisi wa mawasiliano wakati wa ufundishaji kama vile Hymes (1972). Hata hivyo usetaji ulikuwa na hata ungali changamano kwa walimu kwa sababu zifuatazo:

Mosi, walimu hawajafanyiwa maandalizi ya kutosha katika vyuo na nyanjani kuhusu ufundishaji wa mwelekeo mseto nchini Kenya. Suala la ufundishaji lugha kwa mwelekeo mseto liko katika mikondo ya ufundishaji wa lugha. Ni dhana inayoegemeza umuhimu wake katika utaratibu na michakato ya ufundishaji wa lugha jinsi inavyopendekezwa na wanamaendeleo katika elimu

Pili, vitabu vya kiada na silabasi havionyeshi kikamilifu baadhi ya mada za kufundishwa kwa kuzingatia mwelekeo mseto. Iwapo ufundishaji lugha kwa kuzingatia mwelekeo huu utahitaji kuimarika, mwalimu hana budi kupewa ushauri katika vitabu vya kiada kuhusu namna ya kutekeleza ufundishaji huu bila ya matatizo yoyote. Kwa hivyo, walimu wanaofundisha kwa kuzingatia utaratibu huu hawana budi kuwa wabunifu hasa wakati wanapofundisha lugha na fasihi. Endapo hawatakuwa wabunifu basi ufundishaji wa lugha kwa kuzingatia mwelekeo mseto litabakia kuwa suala la kinadharia tu.

Tatu, baadhi ya changamoto zilitokana na walimu kushindwa kuteua matini na vipindi ambavyo vinaweza kufundishwa kwa mwelekeo mseto. Uteuzi wa matini ya kutumiwa katika ufundishaji wa mwelekeo mseto ni hatua ngumu inayomhitaji mwalimu kuwa mwangalifu. Matini ya kutumiwa katika vipindi hivi sharti yawe yanayoweza kuzua mijadala na maingiliano baina ya wanafunzi wakati wa ufundishaji. Matini haya sharti yajitokeze katika ngazi zote za usetaji kama vile maudhui, njia na mbinu, stadi, vifaa vya kufundishia na mahusiano baina ya taaluma mbali mbali. Usetaji katika vipindi pia lilikuwa swala changamano. Kimsingi ufundishaji wa lugha uliegemea kwenye stadi, sarufi, msamiati na fasihi. Usetaji katika vipindi hivi ni mgumu kwa sababu baadhi ya walimu hawaelewi mchakato mzima wa usetaji. Ufundishaji darasani huhusu maudhui, njia na mbinu, vifaa na sifa za kibinafsi za mwalimu.

7.0 Hitimisho

Makala hii imejaribu kujadili dhana ya mwelekeo mseto katika ufundishaji wa lugha ambayo ilisawazishwa kwenye silabasi ya KIE, 2002. Mwelekeo mseto katika ufundishaji ni dhana inayoendelezwa na wanaelimu maendeleo ambao wanaona ufundishaji kama mfumo ulio jumlifu na ambao haufai kuvunjwa vunjwa katika vipande vidogo vodogo.

Ili kujadili dhana hii kwa undani, makala hii imejadili nadharia ya mwelekeo mseto, ngazi za mwelekeo mseto katika ufundishaji wa lugha, namna ya kutekeleza mwelekeo mseto, umuhimu wa mwelekeo mseto katika ufundishaji wa lugha na changamoto za kutumia mwelekeo mseto katika ufundishaji wa lugha.

MAREJELEO

- Brunner, J. S. (1960). *The Process of Education*. Cambridge Massachusetts: Howard University Press.
- Dewey, J. (1915). *The School and Society*. Chicago: Chicago University Press.
- Gathumbi, W.A & Masembe, C.S. (2005). *Principles and Techniques in Language Teaching: A Textbook for Teacher Educators, Teachers and Pre- Service Teachers*, Nairobi: JKF.
- Habwe, J. na Karanja, P. (2004). *Misingi ya Sarufi ya Kiswahili*. Nairobi: Phoenix Publishers
- Humphrey , A. et Al. (1989). *Interdisciplinary Method as a Thematic Approach*. Santa Monica: CA Good Year Publishing Company.
- Hymes,D.(1972). ‘On Communicative Competence’ in *Pride and Holmes. Sociolinguistics*. Harmondsworth: Penguin (pp 148-159)
- Ipara, I.O. (2006). ‘Mwelekeo Mseto katika Silabasi ya Kiswahili Shule za Sekondari: Utekelezwaji wake’ Makala ya Warsha ya Walimu wa Kiswahili Shule za Upili za Mkoa wa Pwani, Mombasa-Kenya.
- Jacobs, H.H. (1989). *Interdisciplinary Curriculum; Design and Implementation*. Alexandria: VA. Association for Supervision and Curriculum Development.
- J.K.F. (2016) *Kamusi Elezi ya Kiswahili*. Nairobi: J.K.F.
- K.I.E.(2002). *Secondary School Syllabus, Vol.1*. Nairobi: Government Printers
- K.I.E. (2006). *Kiswahili Sekondari, Mwongozo wa Mwalimu*. Nairobi: Government Printers.
- Lillard, P.P. (1996). *Montessori Today*. New York: Schocker Books
- Massamba, D.P.B, Kihore,Y.M na Hokororo, J.I. (1999). *Sarufi Miundo ya Kiswahili (SAMIKISA). Sekondari na Vyuo*. Dar es Salaam: TUKI.
- Mbatia, M. (2016). *Riwaya ya Kiswahili: Chimbuko na Maendeleo yake*. Nairobi: J.K.F.
- Mohammed, S.A. (1980). *Utengano*, Nairobi: Longhorn Publishers.

- Montessori, M.(1948). *The Discovery of the Child*. Madras: Kalkshetra Publishing Press.
- Musau, P.M na Chacha, L. (2001). *Mbinu za Kisasa za kufundisha Kiswahili, kwa walimu wa shule za msingi, Upili na Vyu*. Nairobi: K.L.B
- Ntarangwi, M. (2004). *Uhakiki wa Kazi za Fasihi*, Agustina College: Rock Island.
- Opunde, S. (2012). ‘Matumizi ya riwaya katika ufundishaji wa ngeli za Kiswahili katika shule za upili nchini Kenya’. Tasnifu ya M.Ed (Isiyochapishwa), Kakamega: Masinde Muliro University of Science and Technology.
- Piaget, J. and Cook, M.T. (1952)*The Origins of Intelligence in Children*. New York: International University Press.
- Shoemaker, B. (1989). *A Curriculum for Twenty-First Century*. Oregon School Study Council 33/2.
- TUKI. (1990). *Kamusi ya Kiswahili Sanifu*. Dar es Salaam: TUKI.
- Tuntufye, N.D. (1977). *Jinsi ya Kufundisha Kiswahili*. Dar es Salaam: Tanzania Publishing House.
- Vars, G. (1987). *A Bibliography of Research on the Effectiveness of Block Time Programmes*, New York: Junior High School Project, Cornell University.